

λοτριωθείσης χώρας εκτάσεις. Τοιουτοτρόπως θὰ εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι τοῦ λοιποῦ τῶν ἀναποφεύκτων συζητήσεων περὶ ἀποζημιώσεων ἐκεῖ ὅπου πρόκειται περὶ τόπων αὐθαιρέτως πολλάκις ὑπὸ τοῦ τυχόντος καταπατουμένων κατ' ἀρχὴν μὴ ἀνηκόντων εἰς τοὺς καλλιεργοῦντας ἢ ἄλλως νεμομένους τὴν γῆν, ἀλλὰ δημοσίας χρήσεως πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν.

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΦΛΩΡΙΝΗ ΤΗΣ ΑΝΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ἡ ἀνασκαφή αὕτη ἀρξαμένη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1931. Διηυκόλυνεν αὐτὴν ἡ ἔξαγορά τοῦ ἰσοπέδου σχεδὸν ἀγροῦ, ὅστις ἀπετέλει τὸ βόρειον τμήμα τῆς ἀνασκαπτομένης πόλεως. Τὴν δαπάνην ἀνερχομένην εἰς 50 χιλ. δραχμῶν κατέβαλεν ὁ δῆμος Φλωρίνης προτάσει τοῦ Δημάρχου κ. Σαπουντζῆ, ψήφῳ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἐγκρίσει τοῦ Νοάρχου κ. Μπάλκου καὶ συνεπινευόντων πάντων τῶν ἐκλεκτῶν πολιτῶν.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἀγροῦ ἐσκάφη ταινία ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, ἀπεκαλύφθησαν δὲ ἐρείπια οἰκιῶν συνεχῇ εἰς βάθος 0,50 - 1.30. Ἀβαθέστερον εὐρέθησαν τὰ ἐρείπια εἰς τὸ νότιον μέρος, ἐπειδὴ ἐκεῖ ὁ ἀγρὸς ἀνηφορίζει, τὰ δὲ χώματα κατέρρευσαν πρὸς τὸ ταπεινούμενον βόρειον μέρος. Ἐνεκα τῆς ἀπογυμνώσεως ταύτης τοῦ νοτίου μέρους ἔπαθον ὑπὸ τῆς καλλιεργείας ἐν τῷ μακροῦ χρόνῳ τὰ τε ἐρείπια καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς σκεύη. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ βόρειον μέρος καὶ τὰ ἐπιπόλαια χώματα ἀκόμη ἐνεῖχον θραύσματα ἀγγείων, ἅτινα ἔδει νὰ κεῖνται νοτιώτερον ἐντὸς τῶν οἰκιῶν βαθέως.

Ἡ κατασκευὴ τῶν οἰκιῶν εἶνε διὰ λίθων τὰ κάτω, διὰ πλίνθων δὲ ὧμων τὰ ἄνω, ὡς περιέγραψα ἐν τῇ περυσινῇ μου ἐκθέσει.

Ὅλοκλήρους οἰκίας δὲν ἀπεκάλυπεν ἡ ἀνασκαφή, ἀλλ' ὅσα μόνον μέρη αὐτῶν εὐρέθησαν ἐν τῇ σκαφίσει ταινία. Ἡ μέθοδος τῆς σκαφῆς ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐχερῇ ἀποκομιδὴν τῶν χωμάτων, ἡ δὲ διάκρισις τῶν οἰκημάτων ἀφείθη διὰ τὸν προσεχῇ χρόνον. Ἀπορον εἶνε, ὅτι δὲν φαίνεται σαφῆς ὁδὸς τις ἀκόμη.

Τὰ ἐν τοῖς ἐρείπιοις ἀγγεῖα, μεγάλα (πίθοι) ἢ μικρά, εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον τεθραυσμένα. Πίθοι τινὲς ὅμως διατηροῦνται ἀκέραιοι, ὧν τινες ὕψ. 1 50 μ.

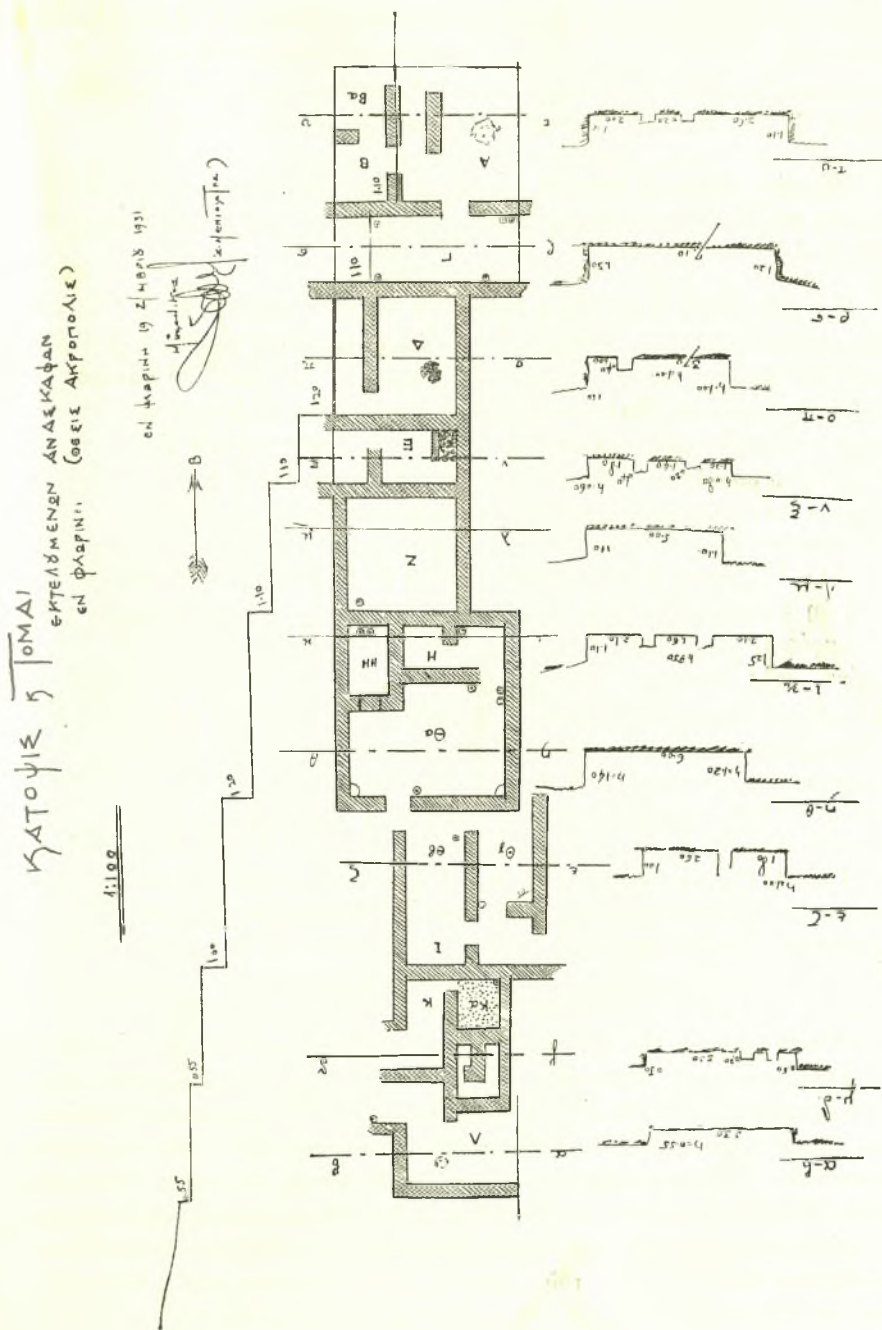
Ἐπειδὴ τὰ ἀγγεῖα δὲν συνεκολλήθησαν ἀκόμη οὔτε πάντα οὔτε ὅλα, συνοπτικῶς ἀναφέρω ἀγανώτους ὑδρίας διώτους μετρίου μεγέθους, πολλὰς κύλικας μελαμβαφεῖς μετ' ἐντύπου ἀστεροειδοῦς κοσμήματος καὶ ἀνθεμίων ἐντὸς ἐν μέσῳ, σκύφους ἢ σκύφον μετ' ἀναγλύπτων βωμῶν καὶ ἔρωτιδῶν, ἕτερον μετ' ἀναγλύπτων σκηνῶν συνουσίας, ἕτερον τεμάχιον μετὰ γραμμάτων

ἐλληνικῶν, χεῖλος πίθου μετὰ σφραγιδος ΠΑΡΑΜΟΝΟΥ, τεμάχια προσωπείου ἀνθρώπου ἢ ζώων, χαλκοῦν Ἑρμῆν μικρὸν ἀρχαῖζοντα τετραγώνου ἐργασίας, ἔχοντα ἐπὶ τοῦ στελέχους χαρακτὸν κηρύκειον¹, σιδηρεᾶς ἀξίνας διαφόρων σχημάτων (κοπῆς καὶ σκαφῆς), σιδηρεᾶς ξυστρας, δι' οἷων καὶ σήμερον ἐν Μακεδονίᾳ συλλέγουσι τὴν ζῦμην ἐκ τῶν τοιχωμάτων τῆς ζυμωτικῆς σκάφης, ἐπιμήκη σιδηροῦν «ὀβελὸν» (μ. 0.78), μέρη κλείθρων ἐκ θυρῶν καὶ κλείδας μεγάλας σιδηρεᾶς, λογχῶν αἰχμᾶς, μαχαίρια, χαλκοῦν κοχλιάριον, κλαδευτήρια, ἥλους πολλούς, κεράτων ἐλάφων προιονισμένα τεμάχια, πίσης τεμάχια, μελαίνας μυλοπέτρας ἀπλᾶς καὶ ἐπιμύλια, σῖτον κεκαυμένον (ἀνάμικτον μετὰ βρίζης), σωρὸν ὥς ἀλεύρου κεκαινμένου.

Ἐπειδὴ αἱ οἰκίαι, ὥς εἶπον, δὲν ἀπεκαλύφθησαν ὁλόκληροι, θὰ περιγράψω τί εὗρέθη εἰς ἕκαστον τῶν ἀνασκαφέντων διαμερισμάτων κατὰ τὸ παρατιθέμενον σχέδιον (εἰκ. 1), γενόμενον ἐσπευσμένως τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἐν Φλωρίνῃ διαμονῆς μου ἐντολῇ τοῦ φιλόφρονος νομομηχανικοῦ κ. Πανταζίδου ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ κ. Μενιδιάτου. Εἰς ἀμφοτέρους ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου. Εἰς τινα σημεῖα θὰ ἔχῃ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνάγκην μικρῶν διορθώσεων, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐσπευσμένως καὶ ἄνευ ἐπαρκoῦς συνεννοήσεως· ἀλλ' ὁ προσωρινὸς σκοπὸς τῆς ἐντοπίσεως τῶν εὗρημάτων, δι' ὃν δημοσιεύω αὐτό, δὲν ἐπηρεάζεται ὑπὸ τῶν πιθανῶν ἀτελειῶν.

Ὁ *χωρὸς Α*, μὴ ἀνασκαφεὶς ἀκόμη ὅλος, φαίνεται ὅτι εἶνε αὐτὴ οἰκία, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ δωμάτια Β, Β^α, Γ' προσιτὰ ἐκ τῆς αὐτῆς Α. Ἐν τῇ αὐτῇ τὸ βαθύτερον *χωμα* πεπατημένον καὶ ἐπ' αὐτοῦ μέλανα ἢ ἐρυθρῶπα χώματα, τεμάχια πλίνθων, ἀνθρακες, ὄστρακα. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἀπόκροτον κεκαυμένον μέρος ἐν μέρει ἐστρωμένον δ' ὀστράκων· εἶνε ἐστία πυρεᾶς. Ἐπ' αὐτῆς τμήμα σιδηροῦ ὀβελοῦ. Ἄλλος ὀβελὸς περαιτέρω ἀκέραιος μετὰ λαβῆς πεπλατυσμένης, αἰχμῆς δ' ἐλαφρῶς πλατείας, ἴσως ἵνα μὴ ἀποπίπτωσι τὰ κρέατα ἢ ἵνα μὴ ὁ ὀβελὸς ἐκφεύγῃ τοῦ κραυευτοῦ κατὰ τὴν ὄψησιν. Ἀνθρακᾶς τινες εἶνε ἐκ ξύλων λεπτοκαρυᾶς, ἣτις φύεται καὶ νῦν περίξ ἀγρία. Πολλὰ ἀγγεῖα κοινὰ ἢ μελαμβραφῇ (κυρίως κύλικες μετ' ἐντύπων ἀστεροειδῶν κοσμημάτων καὶ ἀνθεμίων ἐντὸς) ἢ ἐρυθρὰ στυλινὰ τινα. Εὗρέθησαν προσέτι δύο αἰχμαὶ δοράτων σιδηρεᾶ, μία μάχαιρα, ἐν χαλκοῦν κοχλιάριον, χαλκοῦν ῥωμαϊκὸν πιθανῶς νόμισμα ἐντελῶς κατεστραμμένον, ἄκρα κέρατος ἐλάφου προιονισμένα καὶ τεμάχια μήτρας προσώπου ζώου(;). Ὁ τοίχος ὁ εὗρισκόμενος ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς δυσμὰς τῆς πυρεᾶς δὲν εἶνε τόσον κανονικὸς, ὅσον δεικνύει τὸ σχέδιον, οὔτε παράλληλος πρὸς τὸν δυτικώτερον καὶ ἴσως οἱ λίθοι εὗρη-

¹ Πρέπει νὰ παραβληθῇ οὗτος πρὸς τὸν εὗρεθέντα ἐν Περγλεπὲ (Πριλάφ) καὶ δημοσιευθέντα μετὰ κακῆς εἰκόνης ὑπὸ τοῦ N. Vulic ἐν Spomenik τῆς Σερβικῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας LXXI 1931 σελ. 174 ἀριθ. 458.

Εἰκ. 1. Κάτοψις τῶν ἐρειπίων τῆς ἀνασκαφῆς ἐν Φλωρίνῃ τῆς Ἄνω Μακεδονίας.

ταὶ ἐνταῦθα κατὰ τύχην τινά. Τὰ ὑπὸ τὸ δάπεδον χώματα δὲν ἡρευνήθησαν, οὐδ' ἐσκάφη τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ ἰσοπέδου τούτου τῆς πόλεως πρὸς Βορρᾶν μέχρι τῆς αὐτόθι πιθανῆς γραμμῆς τοῦ τείχους εἰς τὸ χεῖλος τοῦ λόφου περὶ τὰ 3 1/2 μ. βορείως τοῦ ἄκρου τῶν χώρων Α καὶ Β^α.

Εἰς τὸν **χώρον Α καὶ Β^α** εὐρέθησαν ὡσαύτως ὄστρακα μελαμβαφῇ, καὶ τινα μετ' ἐντύπων πολεμιστῶν, καὶ μέρος μήτρας προσώπου ζώου (τῆς αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Α;).

Εἰς τὸν **χώρον Γ** ἐπὶ τοῦ ἀνθρακούχου καὶ κεκανμένου δαπέδου ὄστρακα κοινὰ καὶ μελαμβαφῇ ὥς ἐν τῷ Α. Φωλεὰ 55 ἀστραγάλων προβάτων ἢ αἰγῶν (τινὲς τετριμμένοι τὰς ἔξοχὰς πρὸς ἐπιπέδωσιν, ὥς γίνεται καὶ σήμερον ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τῶν ἀστραγαλιζόντων παιδῶν), ἄλλοι τινὲς περαιτέρω σποράδην, τεμάχιον πίσης καὶ χαλκοῦν νόμισμα Φιλίππου τοῦ 5^{ου} (ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου εὐρεθὲν τοῦτο ἐν τοῖς χώμασι). Πέντε πίθοι παρὰ τοὺς τοίχους (τῶν 4 οἱ πυθιμένες μένουσι κατὰ χώραν).

Εἰς τὸν **χώρον Δ**, ὅστις φαίνεται αὐτὴ ἄλλης οἰκίας συνεχομένης, εὔρηται ἄλλη ἐστία ἐστρωμένη δι' ὀστράκων καὶ κεράμων καὶ ἐσκληρυμένη ὑπὸ τοῦ πυρός. Βορείως αὐτῆς δοκὸς ἀπηνθρακωμένη ἴσως ἐκ θύρας τινὸς ἀνοιγομένης πρὸς ἀνατολὰς (ὁ αὐτόθι τοῖχος δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀποκεκαλυμμένος κατὰ τὰ δύο πρόσωπα, ὥς δεικνύει τὸ σχέδιον). Πολλοὶ ἤλοι εὐρέθησαν, ὧν ἄλλοι μὲν στρογγυλοκέφαλοι, ἄλλοι δ' ἀτεχνότεροι ἔχοντες ἀντὶ κεφαλῆς τοιαύτης κεκαμμένον τὸ ἄνω ἄκρον πρὸς ἐν σημεῖον διὰ σφυρηλατήσεως. Ἐπειδὴ πανταχοῦ εὐρέθησαν ἤλοι, θὰ ἠδύναντο νὰ διακριθῶσιν αἱ οἰκίαι καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ἤλων, οὓς προετίμων, ἀλλὰ δυστιγῶς ἀνεμείχθησαν. Μόνον εἰς Η καὶ ΗΗ εἶνε ἠκριβωμένον, ὅτι οἱ ἤλοι ἦσαν στρογγυλοκέφαλοι. Δύο καλύμματα πίθων εὐρέθησαν ἄνευ πίθων. Προσέτι δὲ ὄστρακα σκύφων μετ' ἐκτύπων κοσμημάτων, μελαίνων κυλίκων ὥς ἐν Α, Β, τεμάχια πίσης, τεμάχια ὑαλίνων ἀγγείων ὀλίγα, ἀγνῦθες πρὸς τὸ Ε.

Εἰς τὸν **χώρον Ε** ὁ ἀπὸ νότου εἰσερχόμενος τοῖχος λείπει εἰς τὰ σγέδια τοῦ ἡμερολογίου μου καὶ νομίζω, ὅτι ὁ κ. Μενιδιάτης παρηρημήνευσε λίθους τινὰς ἀποτεθέντας αὐτόθι. Ἡ βορειανατολικὴ γωνία τοῦ δωματίου τούτου εἶνε ἐσχηματισμένη ὥς ἐστία διὰ τοιχαρίου καὶ ἀνιψώσεως τοῦ χώρου διὰ χειροπληθῶν λίθων. Ἐστίαν τοιαύτην ἐν τῇ γωνίᾳ δωματίου εὔρον καὶ παρὰ τὰς Ἀθήνας εἰς οἰκίαν τοῦ 5^{ου} π. Χ. ἐν Παιανίᾳ (παρὰ τὸ Λιόπεσι). Καὶ εἰς τὸ Ε εὐρέθησαν ὀλίγα ὑάλινα ὄστρακα, ἀλλ' ἐλάχιστα πήλινα. Ἐκατέρωθεν τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ χώρου Ε, τοῦ χωρίζοντος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ζ εἶχα σκάψει πέρυσι.

Κατὰ τὸν **χῶρον Ζ** ἐπιπολαίως εὐρέθη μεταγενέστερον τοιχάριον ἀποτελούμενον ἐκ μιᾶς σειρᾶς λίθων κατὰ πλάτος καὶ μήκος. Ὡς ἄλογον καὶ ἄσχετον πρὸς τὰ βαθύτερον κείμενα ἐρείπια διελύθη. Παρὰ τὸν μεσότοιχον πρὸς τὸ Ε πέρυσιν εὔρον ἱκανὰ ἀγγεῖα, ὧν μία λάγυνος (πρβλ. Λεγoux, *Lagynos* N° 125). Ἐφέτος εὔρον ὄστρακα ὑάλινα ὀλίγα, στρώμα παχὺ ἀχνῶδες οἶονεϊ ἀλεύρου κεκαυμένου, ἕνα φασόλον κεκαυμένον, χειροποίητον μικρὸν ἀγγεῖον πληρὲς τέφρας τινός, ἥλους καὶ ἕνα πίθον.

Εἰς τὸν **χῶρον Η**, ὅστις μετὰ τοῦ ΗΗ καὶ Θ^α ἀποτελεῖ συγκρότημα ὡς μία οἰκία, εὐρέθησαν πολλὰ ὀστᾶ ζώων (προβάτων, χοίρων) ἐκ τροφῶν, δύο μαχαίρια, μία ἀξίνη ἀμφίστομος (ἐν στόμα πρὸς σκαφήν, ἐν πρὸς κοπήν), μία σιδηρᾷ βαλανοδόκη (τὸ εἰς τὴν παραστάδα τῆς θύρας μέρος τοῦ κλείθρου, εἰς δὲ εἰσέρχεται ὁ σύρτης, ὅταν ἡ θύρα εἶνε κλειστή), πολλοὶ ἥλοι στρογγυλοκέφαλοι, μία κλείς, μία ξύστρα ζύμης, μέγα πλῆθος ὀστράκων ἀγγείων κοινῶν, σκύφων μετ' ἐκτύπων κοσμημάτων, ἐνὸς μετὰ πλειόνων εἰκόνων συνουσίας καὶ ὁ μικρὸς ἀκέραιος ἀρχαῖζων χαλκοῦς Ἑρμῆς τετραγώνου ἐργασίας.

Εἰς τὸν **χῶρον ΗΗ** εὐρέθη ὀστεῖνον κόσμημα πλακῶδες διὰ ῥόμβων καὶ τριγώνων ἐσηματισμένον (ῥῶς ἐπικάλυμμα λαβῆς τινος), κλειδομάχαιρον (ὡς λέγεται ἐν Μακεδονίᾳ ὁ ἐγχώριος σουγιάς), μία κλείς. Δύο μεγάλοι πίθοι ἀκέραιοι ἦσαν κατορωρυγμένοι ἱκανῶς εἰς τὸ ἔδαφος. Τούτων ὁ εἰς ἐξήχθη καὶ μετεκομίσθη εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς πόλεως. Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων, ἐν οἷς ἦτο κεχωσμένος, εὐρέθησαν δύο λίθινα ἐργαλεῖα νεολιθικά, τὸ μὲν πέλεκυς πρασινωπὸς τὸ δὲ ὡς σφῦρα ἐπὶ θιάτερα ὑπομέλανος λίθου.

Εἰς τὸν **χῶρον Θ^α**, ὅστις φαίνεται ὡς ἀλλὴ τῆς οἰκίας, ὑπάρχει ἀνὰ ἰς μῦλος ἐστερεωμένος εἰς ὕψος ὁ μὲν εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν ὁ δὲ εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν, εὐρέθησαν δὲ καὶ τῶν ἐλευθέρας χειροκινήτων ἐπιμυλίων μέρη. Ὁ μεσότοιχος πρὸς τὸ Θ^β πεπτωκώς. Οἱ παρὰ τὴν θύραν τοῦ Η πίθοι ῥῶς ἐδέχοντο τὸ ὑέτιον ὕδωρ τῆς στέγης αὐτοῦ ὡς καὶ ὁ παρὰ τὴν θύραν τῆς ἀλλῆς, πρὸς τὸ Θ^β τὸ ὕδωρ τοῦ αὐλείου προπύλου. Ἐνταῦθα εὐρέθη τῆς θύρας ἡ βαλανοδόκη. Ἐνδοιτέρω δὲ πλαγγόνος μέσον σῶμα, τεμάχια μαρμαρίνης λεκανίδος εὐθρύπτου ὡς ἄλλας, ἐπειδὴ τὸ ἐγχώριον μάρμαρον τοῦτο φθίρεται οὕτω (ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὔρον θρᾶίσματα εὐθρύπτα ὥσει ἐκ συντριβέντος ἀγάλματος αὐλακῶδη, ἀλλὰ οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἂν εἶνε αἱ αὐλακες χρόνιαι διαβρώσεις ἢ λαξεύσεις). Εὐρέθη ἐπίσης ἐνταῦθα ἀργιροῦν ἐνώτιον κεκοσμημένον συρματερῶς (*filigran*) διὰ κεραννοῦ. Παρὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν σιδηροῦν κλαδευτήριον εἰς τρία τεμάχια.

Εἰς τὸν **χῶρον Θβ** εὐρέθησαν τεμάχια μυλοπετρῶν, δύο κοινὰ μετρίου μεγέθους ὑδραῖα δίωτοι βεβλαμμένοι ὀλιγώτερον τοῦ συνήθους. Φαίνεται, ὅτι καὶ ἐδῶ ἦτο αὐτὴ καὶ δὲν κατέπεσον ἀποτόμως βάρη κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τῆς πόλεως. Ὁ σημειούμενος πίθος ἦτο διεργηγμένος καὶ ἐστερεωμένος μολύβδῳ, ὥς εἶνε γνωστὸν καὶ ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος· ὥστε δὲν ἐχρησίμευε πρὸς φύλαξιν ὑγροῦ τινος.

Εἰς τὸν **χῶρον Θγ** πολλὰ ἀγγεῖα κοινά, πολλὰ ἀγνῦθες καὶ τεμάχια μυλοπετρῶν. Ὁ πρὸς ἀνατολὰς πίθος περιεῖχε τὸν κεκαυμένον σῖτον μετὰ βρίζης (μέρος ἐκομίσθη εἰς Ἀθήνας, μέρος ἔμεινεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Φλωρίνης).

Εἰς τὸν **χῶρον Ι** εὐρέθη τὸ στόμιον πίθου τὸ φέρον τὴν σφραγίδα ΠΑΡΑΜΟΝΟΥ (τὸ ὄνομα ἦτο καὶ ἐν Μακεδονίᾳ εὐχρηστον πρβλ. Παρμενίων Hoffmann *Die Makedonen* 194 Δήμιτσα III σ. 65, 78 κ. ἀ. Ἀθηνᾶ 1913, 477 1900 σ. 70 ἐξ. — περὶ «παραμονῆς» δοῦλων — *J. H. St.* 33, σ. 321. Ἀρχ. Δελτ. 1923 226), χαλκῇ ἀρύταινα, σιδηρᾷ ξύστρα ζύμης, μακρὸν κοχλιάριον ὡς ἱατρικῆς χρήσεως καὶ πόρπη χαλκῇ.

Εἰς τὸν **χῶρον Κ** πλὴν ἀγγείων εὐρέθησαν ἀμφιπέλεκκον σιδηροῦν, λόγχη, καὶ θραβδῶδες τι χονδρὸν σιδηροῦν εἰς τεμάχια.

Εἰς τὸν **χῶρον Κα** ὑπάρχει ψηφιδωτὸν δάπεδον ἄδρὸν διὰ ποταμίων χαλίκων ἐν κοινῷ πληθῶ, εὐδιάλυτον, καὶ ἐν αὐτῷ κεχωσμένος πίθος. Πιστεύω, ὅτι ὁ χῶρος οὗτος, προσιτὸς ἐκ τοῦ Κ διὰ θυρίδος, θὰ ἦτο ἐστεγασμένος. Ὅπισθεν τοῦ χώρου τούτου πρὸς νότον εἶνε ἴσου πλάτους συνέχεια διηρημένη διὰ τοιχαρίου γωνιώδους οὕτως, ὥστε μόνον ὡς βάσις κλίμακος καμπτομένης ἐρμηνεύεται, ὡς νομίζω. Ἄν ἔχω δίκαιον, τότε τὸ οἰκίδιον τοῦτο εἶχεν ἄνω ὄροφον. Ἡ κλίμαξ εἶνε πλάτους ἀναλόγου πρὸς τὸ μεταξὺ Κ καὶ Κα θύρωμα. Ὁ βίος λοιπὸν ἦτο πενιχρός, τὰ σκεύη μικρά, τὰ ἀνοίγματα τῆς συγκοινωνίας ἀνάλογα. Ὅλίγα ὄστρακα εἰς τὰ ἀβαθῆ χώματα.

Εἰς τὸν **χῶρον Δ**, ἐπίσης ἀβαθῆ καὶ τεταραγμένον, εὐρέθη πυρά, οἷα εἰς τὸ Α καὶ Δ. Τὰ ὄστρακα πίθων καὶ ἀγγείων κεκινημένα καὶ πιθαρνώτατα ἔλλιπῃ.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐξετάσεως δύνανται μὲν νὰ διακριθῶσι μετὰ πιθανότητός τινος οἰκίαι τινές ὡς 1) ἢ Α, Β, Β^α, Γ 2) ἢ Η, Η Η, Θ^α, ἀλλὰ δόδς οὐδεμία, ἐκτὸς ἂν εἶναι διάβασίς τις τὸ ἀνοίγμα μεταξὺ Θ^α καὶ Θ^β Θ^γ, ἀδοκῆτως, εἰς ἐμὲ τουλάχιστον, στενὴ, ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο διδακτικῇ.

Ἡ μέλλουσα ἀνασκαφὴ θὰ διευκρινήσῃ τὰ πράγματα.

Συνελέχθησαν δὲ σποράδην καὶ τινὰ ὄστρακα παλαιὰ τοῦ γεωμετρικοῦ εἶδους τῶν εὐρεθέντων ἐν Μπουμπούσι τοῦ Ἀλιάκμονος (Heurtley, *Annual of the Br. School at Athens* 1926-7 σ. 158 ἑξ.), ὥστε πιστοῦται οὕτω, ὅτι καὶ ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις κατοικεῖτο ὁ λόφος τῆς Φλωρίνης ἐπὶ τῷ στομίῳ τῆς πρὸς Ἴλλυριαν καὶ ἐξ Ἴλλυρίας διαβάσεως.

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

5. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΘΕΡΜΩΙ

Μετὰ διακοπὴν ἑπτὰ ἐτῶν ἐπανελήφθησαν ἐφέτος αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Θέρμου καὶ ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου ἔγινεν εἰς τὸν ἤδη παλαιὸν τοῦτον ἀνασκαφικὸν τόπον σημαντικὴ ἐργασία μὲ ἱκανὴν ἐπιτυχίαν. Εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ γενναιοδωρίαν τῶν Ἀδελφῶν Παππαστράτου, τῶν ἐκ τοῦ γειτονικοῦ Ἀγρινίου περιφημῶν βιομηχάνων, ὀφείλονται κατὰ πρῶτον λόγον τὰ ὕλικά μέσα, εἰς τὰ ὅποια τὸ Ὑπουργεῖον προσῆλθεν ἐπικουρον διὰ ποσοῦ μικροτέρου. Εἶχε προμελετηθῇ κυρίως ὁ κατὰ τὸ δυνατόν τέλειος καθαρισμὸς ὀλοκλήρου τοῦ ἔκπαλαι ἀνασκαφέντος χώρου πρὸς σύνταξιν γενικοῦ σχεδίου καὶ ἡ συμπληρωματικὴ ἔρευνα εἰς τινὰ σημεῖα τοῦ προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ περὶ τοὺς ναοὺς, παραμείναντα ἄθικτα κατὰ τὰς παλαιότερας ἐργασίας. Ἄλλ' ὅπως πολλάκις συμβαίνει, ἡ πρόοδος τῆς ἐργασίας καὶ τὰ γενόμενα εὐρήματα παρέτρεψαν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς προθέσεως. Ἡρευνήθησαν ἐκτεταμένοι χώροι, τῶν ὁποίων ἡ σημασία δὲν ὑπελογίζετο καὶ κατ' ἀνάγκην ἔμειναν ἄλλοι ἀνέπαφοι, χρειάζόμενοι νέαν προσπάθειαν.

ΝΔ τοῦ Μουσείου καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρχαίας κρήνης ἐπεμείναν καθ' ὅλην τὴν περίοδον εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν βαθύτερων στρωμάτων χώρου 20×25 μ., ἐπειδὴ κυρίως ἐντεῦθεν ἐξήγοντο ἀφθονώτα συντρίμματα, μικρὰ ἢ μεγάλα, ἀνήκοντα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἀρχαίας κεραμώσεις τῶν ναῶν. Ἐπειδὴ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος κατὰ τὸν χώρον τοῦτον ἔκειτο 3-4 μέτρα βαθύτερον τοῦ ἀνατολικῶς καὶ ἐγγὺς κειμένου βωμοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος Θερμίου, παρέμεινε καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἀκατάσκευον καὶ ἐχρησίμευε κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν εἰς τέλεσιν θυσιῶν καὶ ἀπόθεσιν τῶν ἀχρηστευθέντων κεράμων. Τὰ ἀπορρίμματα, ἐννοεῖται, ἀπειτέλουν δι' ἡμᾶς εὐπρόσδεκτον θησαυρόν. Εὐρίσκοντο κανονικῶς μικρὸν ὑπὲρ τὸ φυσικὸν ἔδαφος εἰς στρῶμα πάχους, 0.4-0.5 μ., διακοπτόμενον κατὰ τὸ μέσον περίπου ἢ σκεπαζόμενον μὲ χώματα μελανά, συντρίμματα ἀνθράκων καὶ τέφραν. Ἐπειδὴ τὸ ἐπίστρωμα τῆς τέφρας ἐξετείνεται πανταχοῦ, ἐντὸς αὐτοῦ δὲ καὶ